

İstanbul Şifresi

Umut Uludağ

İstanbul Şifresi

Umut Uludağ

Temmuz 2013

*Copyright © 2013 Umut Uludağ
Tüm hakları saklıdır.*

www.umutuludag.com

Tüm öğretmenlerimize...

*Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer
Ömrüm oldukça gönül tahtına keyfince kurul
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer*

*Nice revnaklı şehirler görünür dünyada
Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan
Yaşamıştır derim en hoş ve uzun rüyada
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan...*

Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958)

Yedi Tepe

Bir insana, dünyaya sadece bir kez bakma şansı verilirse, İstanbul'a bakmalıdır.

-Alphonse de Lamartine

Bu şehri çok severdi... Onun, bazen kendi yalnızlığını hiç hissettirmeyecek kadar candan oluşunu, bazen de, ona en çok ihtiyacı olduğunda –insanoğlunun sevdiği veya sevebileceği herşey ve herkes gibi– yüzüstü bırakmasını olgunlukla karşılayabilecek yaşıydı artık. Burada doğmuş ve kısa süren birkaç gezi dışında tüm hayatı burada geçmişti. Herhangi bir sebeple ayrılrsa dahi, hep buraya geri döneceğini, dönebileceğini bilmek ona huzur verirdi. Kaderin kendisi için hazırladıklarını, eylülde yağmurlu Arnavutköy’de, haziranda güneşli Kadıköy’de, martta ise ağaçlarıyla yeni yıla uyanan Emirgan’da karşılamayı her yıl tekrarladığı bir alışkanlık haline getirmişti.

İkinci Cihan Harbi’nin tüm dünyayı ümitsizliğe sürüklediği yıllardı. Savaşın iki cephe de bir diğerine üstünlük kuramıyor, bu da herkeste kaçınılmaz bir gelecek korkusu yaratıyordu. Radyolarının başlarına toplanan insanlar cephelerden ve başkentlerden gelen tüm haberleri dinler, yabancı dilleri bilenler dış radyoları takip edip öğrendiklerini çevredekilere aktarırlardı. Ülke savaşa girmemiş olsa da, çevresindeki savaşın etkileri fazlasıyla hissediliyordu yedi tepeli şehirde.

Hayat burada hep zordu ama, bu harp yıllarında daha da aman vermez bir hal almıştı. Belki de bu güzel, ama her zaman yalnız şehir bile birinci harbin hatıralarını henüz unutamamış, kendi acılarını ve kendisini yuva bilenlere yaşattıklarını hazmedememişti. Nasıl unutsun ki, birinci harpte çocuk olanlar daha ancak kendi çocuklarını kucaklarına alacak yaşlara gelmişler ve ikinci harp

ortaya çıkıvermişti. Ekmek, yağ, ilaç kuyrukları değildi en zor olan, gelecek hakkındaki koca belirsizlikti belki de. Ümit yoksunluğunun, ekmek yoksunluğuna eşlik ettiği yıllar geçmek bilmiyordu.

O, kendini bu hakikatlerden tecrid etmeyi tercih ediyor, geçen yaz birkaç ay arayla vefat eden babası Rıfat Bey ve annesi Semiha Hanım'dan kalan Kadıköy'deki evinde, yaşlı bir çınara da memnuniyetle ev sahipliği yapan ufak bahçesinde karanfil yetiştiriyor, sabahtan öğlene kadar Moda'da bir sahafta çalışıp, akşamları da boğazın diğer yakasındaki konservatuara devam ediyordu. Kazancıyla geçimini güçlükle sağlasa da, sahafta kitap alırken yüzüne bakanlar mesut bir insanın gülümsemesiyle karşılaşarlardı hep. Yirmi beş yaşına basmasına birkaç ay kalmıştı, ancak gözlerinde hala bir çocuğun her şeyi yapabilme, her soruyu –cevaplarını hiçbir zaman anlayamayacak olsa da– sorabilme cesareti vardı.

Konservatuara başlaması ve buna zemin hazırlayan olaylar silsilesi de hayli ilginçti. Yedi yaşına bastığı gün, ilkokuldan evine geldikten sonra, annesiyle babası ona birkaç hediye oyuncak vermiş –ki, uzun zamandır istediği yaldız boyalı tahta topaçları sonunda aldıkları için çok sevinmişti– sonra da salona gelmesini söylemişlerdi. Her zaman ciddi meseleleri konuşmak için salona geçtiklerinden, çocuk aklıyla bile meraklanmıştı. Rüyalarında bile, tüm canlılığı ile hatırladığı o yağmurlu sonbahar gününü tekrar tekrar yaşardı: babası, siyah ve hayli eski gözüken tahta bir kutudan pırıl pırıl parlayan bir keman çıkarmış, bunu, kendi dedesinin, en büyük çocuğu olan annesine verdiğini, annesinin de kendisine, yine yedi yaşındayken, teslim ettiğini, bir şeyleri kırmaktan korkuyormuş gibi sessizce, ancak ciddi bir ses tonuyla anlatmıştı. Babasına kemani hiç çalıp çalmadıklarını sorduğunda –ki o yaşına kadar evde hiç keman sesi duymamıştı– ne onun ne de babaannesinin hiç çalmadıklarını öğrendi. Kemanın güzelliğinden gözleri kamaşmış bir şekilde dinlediği babası, her çocuk gibi merakla “Neden?” demesine fırsat vermeden, biraz evvelki konuşmasından da ciddi bir ses tonuyla anlatmaya başlamıştı:

- *Bak Aziz oğlum! Benim dedem bu kemani anneme verirken şöyle demiş: “Bu kemani, bugünden sonra her*

gün, günde tam olarak bir saat çalacağına söz vermelisin. Eğer bu sözü şimdi veremeyeceksen veya ileride sözünü tutamayacağını düşünüyorsan, sakın kemani bir defa bile çalmaya kalkma; kendi çocuğun yedi yaşına geldiğinde, benim sana söylediklerimi tekrarlayarak kemani ona ver". Aynı soru bizlere sorulduğunda, benim annem de, ben de bu sözü veremedik. Sen ne diyeceksin bakalım oğlum?

Babası bu şekilde heyecanla ama ciddiyetle, birkaç dakika evvel aldığı ve bir an önce avluda oynamak için sabırsızlandığı topaçları dahi unutmamasına sebep olan kemanın hikayesini anlatırken konuşmanın birden hitama ermesiyle ile oluşan sessizlik –camda yağmur damlalarının tıkırtısı ve koridordaki büyük saatin sarkacı hariç, duvarları kitap raflarıyla çevrili odada çıt çıkmıyordu– ve annesiyle babasının merakla kendisinden bir cevap beklemesi onu rahatsız etmişti. Neye karar vermesi gerekiyordu bu kadar ani olarak?

Babaannesinin ve babasının bile göze alamadığı bir yükü sırtlamak mı –başkasının yapamadığını başarma azmi, ileride görüleceği üzere, tüm hayatını şekillendirecek, her zaman mutlu bir hayata yol açmadığı gibi, şükürler olsun ki, her zaman mutsuz bir hayata da yol açmayacaktı– yoksa, onların yıllar önce yaptığının aynısını yapmak ve bu güzel kemanın ilk defa çalınmasını yıllar ve nesiller sonrasına ertelemek mi?

O gün, belki de birkaç gündür elektrik olmadığı için gaz lambası ile aydınlatılan odada, ikinci vakti mağrur bir şekilde parlayan koyu kahve renkli kemanın cezbedici ışıltısından, ve insanın içine işleyen güzel kokusundan, belki de kaderin bir oyunu olarak, babasına söz verdiğini hatırlıyordu: Bu kemani, nesiller öncesinden istendiği şekilde, bundan sonra her gün bir saat süreyle çalacaktı. Ve bu sözünü de tuttu; ta ki, o kader, kendisine hayatının en büyük gizemini gösterinceye kadar...

İlk zamanlarda, oğlunun verdiği karar ile umutlanan ve onu elinden geldiğince desteklemek isteyen babasının, kendisine ders vermesi için anlaştığı, annesinin uzaktan bir akrabası, genç bir konservatuar öğrencisi olan Leyla ona yardımcı olmuştu. Yaklaşık

bir yıl sonra, hocası olmaksızın çalabilir hale gelmişti kemanını. Düzenli olarak her gün, ve her gün sadece bir saatliğine, ne daha az, ne de daha fazla...

Galatasaray'da okurken öğrendiği Fransızca sayesinde, hem bu dildeki klasikleri okuma olanağına erişti –çevirilerin, hiçbir dilin özelliklerini tam olarak yansıtamadığını, babasının ve dedesinin salondaki raflarda uzun zamandır bekleyen ciltli klasiklerini okurken öğrenmişti– hem de Paris'ten gelen müzik dergilerini takip ederek keman bilgisini ilerletebilmişti. Ortaokuldan beri çalıştığı, babasının yakın arkadaşlarından, artık çok yaşlanmış bulunan Fazıl Bey'in sahaf dükkanı, bu ortamı kendisine fazlasıyla sağlıyordu.

Daha sonra, konservatuar çalışmaları sonrası katıldığı edebiyat derslerinde, Osmanlıca şiir örneklerini incelerken içinde hissettiği zoru başarma isteğiyle, Osmanlıca öğrenmeye başlamıştı. Sahafta ara sıra rast geldiği, kim bilir hangi torunun, hangi sandıklardan, hangi tozlu çatı aralarından bulup getirdiği, eski yazıyla yazılmış mahkeme kararlarını, el sanatları rehberlerini, romanları ve en önemlisi, müzik ile ilgili kitapları, tamamen olmasa da anlayabiliyordu artık. Bu yeteneği, birkaç ay içinde, hayatını değiştirecek olaylar zincirinin başlamasına neden olacaktı...

Geçmişinin, geleceğini bu kadar etkileyebileceğini o yaşlarda kendisi de tahmin edemezdi; bu sonuca, gönül rahatlığı ile, kızmadan veya sevinmeden, sadece kendisi ile barışık bir şekilde tevekkül ile kabullenerek, ancak yıllar sonra varabilecekti...

1940'lar

*Savaş insanlığı sonlandırmadan,
insanlık savaşı sonlandırmalıdır.*

-John F. Kennedy

Savaşların, insanların birbirlerini daha iyi tanınmasıyla, yeryüzünü paylaştığı diğer ülke vatandaşlarının da aynen kendileri gibi dertleri ve sevinçleri, varlıkları ve yoksullukları olduğunu ilk cihan harbinde anlamalarıyla yok olduğunu –belki de biraz naifçe– düşündüğünden, annesi ve babasıyla birlikte yaşadığı 1930'ların sonlarında, birkaç yıl sonra tüm dünyayı yangın yerine çevirecek fitilin ateşleneceğini hayal bile edemiyordu. Konservatuarın ilk yıllarında, ders saatleri dışında toplanıp konuştuğu bazı arkadaşları, Almanya'nın ilk harpteki yenilgisinin ve muzaffer İtilaf devletlerinin harp sonrasında hayrat adımlarının, yeni ve belki de daha acımasız bir savaşı sadece ötelediğini söylemişlerdi kendisine. Ancak Aziz, belki de içindeki umudu köreltmek için, bu tahminlere kulak tıkamayacağını tercih etmişti. Oysa, sonuçta arkadaşları haklı çıkmışlardı: Polonya işgal edileli üç yıl olmuş, Japonya'nın Pasifik Okyanusu'ndaki hızlı ilerleyişi durdurulmuştu. 1943 yılında, Almanya'nın savaşın başlarında estirdiği ve neredeyse tüm dünyada hissedilen rüzgar dinmişti, ancak direnmeye devam ediyordu.

Konservatuardan yakın arkadaşı, İstanbul'daki İtalyan konsolosunun oğlu Giovanni ile dersler sonrasında beraber çalışırken, onun askerdeki akrabaları ile ilgili anlattığı üzüntü verici haberleri hayretler içinde dinliyordu. Nişanlılarının yüzünü bir daha hiç göremeyecek genç kızlar, ölümler, yıkımlar, kayıplar, bir zamanlar insanın tüm benliğini kaplayacak kadar kuvvetli olan gelecek planlarının, artık istense bile hatırlanamayacak kadar unutulmuş olmaları ve dünyanın her yerini saran korku... Aziz'in de

iliklerine kadar hissettiği, insanların özde iyi olduklarına dair inancının yanlış olma ihtimalinin –kimse açıkça itiraf edemese de– gittikçe artmasının getirdiği o amansız korku...

Bu korkunun ve hayatın zorluklarına karşı koyabilme dirençlerinin –yine bu korku yüzünden– azalmasının katkısı olmuş muydu, annesi ve babasının, birbiri ardına, tek çocuklarını bu dünyada bırakıp gitmelerine, bilemiyordu. Ancak, öğretmen emeklisi babası ve terzi annesinin yokluğunu, bir yıldan fazladır evde seslerini duyamamayı kabullenemiyordu hala. İkinci vakitleri onlara çaldığı kemanının sesi, akşam yemekleri sonrasında, evlerinin bahçesinde birlikte içtikleri kahveler, heyecanla dinledikleri radyo haberleri, hafızasından silinmeye direniyorlardı sanki.

Babasına vermiş olduğu sözü tutuyor, kemana ile her gün bir saatliğine, hiçbir silahın giremeyeceği, hiçbir topun yıkamayacağı, hiçbir karanlığın sindiremeyeceği notalar dünyasında yaşamının huzuruna eriyordu. Bu sözünü tutmasına hiçbir şeyin engel olmasına izin vermiyordu; ne çocukken geçirdiği hastalıklar sırasında, ne de gençlik yıllarında, her gün bir saatlik –eskiden bir bakıma ödev olan, ancak sonraları mutlulukla karşıladığı bir ritüele dönüşen– bu düzeni bozmadı. Yarın, sonraki gün, ondan sonraki gün ve tüm gelecek günlerde de bu huzuru bulabileceğini bilmek, onu, yıllar öncesinden kendisine emanet edilen kemana karşı saygı ile doldururdu hep. Nihayetinde doğası gereği bir ağaç parçası olan, ancak kim bilir hangi usta tarafından nerede şekillendirilmiş olduğunu bilmediği bu kemana, belki de hesapsızcasına mutlu olduğu tek yer olan o diğer dünyaya geçiş kapısı gözüyle, sanki sihirliymişçesine bakıyordu...

Salonlarını tavana kadar bezeyen raflardaki kitapların zenginliğini, Fazıl Bey'in dükkanından ödünç alıp okuduğu kitaplarla artırıyor, dükkanın bulunduğu daracık sokaklı sahaflar çarşısında, zor bulunan bir kitabı soran müşteriler, diğer dükkan sahipleri tarafından da hemen Aziz'e havale ediliyorlardı. Günlerini, bu ufacık, ancak pek değerli ikinci yuvasında, kitapları, kendisinin bilgisine ve dürüstlüğüne hayran kalan müşterileri ve her köşesine, yavaş yavaş yokolan kitapların o kendine has kokusu sinmiş bu Arnavut kaldırım sokağı –yakındaki balık pazarının da etkisiyle olsa gerek– pek seven kedileriyle birlikte geçiriyordu. Yaklaşık bir yıldır hastalığı sebebiyle dükkana pek seyrek uğrayan Fazıl Bey'in

ziyaretleri sırasında, babası ile aynı okulda öğretmenlik yapmış bu yaşlı çınarın, artık çok iyi görememesine rağmen, azimle okumayı sürdüreceği yeni kitaplar konusunda tavsiyelerini alması, Aziz'i, çoğu kimsenin hiçbir zaman anlayamayacağı kadar çok gururlandırıyor.

Eski yazıyla yazılmış eserleri anlayabildiğinde içi ürperircesine seviniyor; onların artık kaybolmuş ve bir daha geri gelmeyecek bir dünyadan tüten son kısık sedalar olduğunu düşünüyor. O sedalar dünyadan tamamen yok olup anlatmak istedikleriyle birlikte yitip gitmeden önce duyabildiği için de kendini bahtiyar hissederdi hep.

Akşamları hava karardıktan sonra ayrıldığı dükkandan, önce iskeleye doğru yürüyor, uzaklaşan vapurların parlak inci taneleri gibi bezediği şehrin silüetini gözlerine hapsedtikten sonra, evine doğru huzurla yola koyuluyordu konservatuarda derslerinin olmadığı günlerde. Kitaplarla ve bahçesindeki çiçeklerin bakımıyla geçen birkaç saatin sonrasında, ertesi gün güneşin doğuşuyla beraber açacağı sahaf dükkanı için, kendini ekseriyetle annesi ve babasına keman çalarken gördüğü rüyalarına bırakıyordu...

Konservatuvar

Müziksiz, hayat bir hata olurdu.

-Friedrich Nietzsche

Konservatuara başlayalı üç yıl olmuştu. Yedi yaşında çalmaya başladığı keman, ona bu güzide kurumun da kapılarını açmış, kendisi gibi notaların dünyasında yaşayan ve üreten birçok hoca ve arkadaş kazandırmıştı. Konservatuvar öncesinde, çok iyi bir derece ile bitirdiği Teknik Üniversite makine mühendisliği bölümünden arkadaşları ile arasına vapurda karşılaşırdı. Onların hayret ve dürüst bir merakla sordukları, niye bir sahafta çalışmaya devam ettiği sorularına gülümser, bu sorunun cevabını kendisinin de tam olarak bilemediğini söylerdi.

Birkaç yıl içinde bitirebileceğini düşündüğü konservatuvar sonrası, babasının matematik bilimi ile başarmaya çalıştığını, kendisi de müzik ile başarmaya çalışmak, yani bir orta mektepte öğrenme isteğiyle dolu minik öğrencilere ulaşmak istiyordu. Fazıl Bey'e bu fikrini açıkladığında, yılların hocası duygulanmış, babası Rıfat Bey'in onu görebilecek olsaydı çok gururlanacağını gözyaşlarıyla söylemişti.

Çok erken yaşlarda babasından öğrenmeye başladığı matematik, üniversitede okurken karşılaştığı mühendislik ve yıllarının tutkusu müzik arasında çok büyük farklar olmadığını farketmişti birkaç yıl önce. Üçünün de, diğerlerinden çok değerli etkiler taşıyan uğraşlar olduğuna kanaat getirmişti: Matematikğin yalınlığında, müzik parçalarının sade ritmini hissediyor, matematikle yoğrulmuş mühendisliğin, konservatuarda gördüğü, insan yeteneğinin dışavurumuna olanak tanıyan müzik aletlerinin yapılarındaki rolünü anlayabiliyordu. Belki de bu alanların ortaklıkları sayesinde, yıllar önce yaşamış birçok ünlü insan, hem müzik, hem mühendislik, hem

de matematik ve daha nice sanat dallarının birçoğunda saygıdeğer eserleri, tek bir hayat içine sığdırabilmişlerdi.

Hayatıyla ilgili planları, dünyada tüm hızıyla devam eden savaşa, onun fiziksel ve psikolojik yıkımlarına karşın yapabildiği için kendini mesut hissederken, hayattaki ikinci tutkusu ile bir akşam vapurunda karşılaşacaktı...

Feraye

Bir yerde aşk varsa, orada hayat vardır.

-Mahatma Gandhi

Akşam karanlığı henüz çökmeden evvel, tarihi yarımada'nın vapurdan görünüşü muhteşemdir: Batmak üzere olan güneşin evlerin üzerindeki dansı, bu dansa yüzyıllardır eşlik eden kuşların gökyüzüne attıkları imzaları ve uzun bir günün sonunda artık evlerine, kendilerini bekleyen ailelerine ekmek götürmeye hazırlanan insanların hengamesi acaba kaç sanatkara ilham kaynağı olmuştur? Bundan sonra, aynı sayfayı gören yeni yazarlar, acaba nasıl tercüman olacaktır insan ruhunun dışavurumuna?

Şiirlere konu olan şehirler içinde, belki de bu ünvanı almayı en çok hakeden şehir, işte böyle bir günde, Kadıköy vapurundakilere tüm güzelliklerini cömertçe sergiliyordu. Havanın serinliğinden belki de, üst güvertede tuvali ile resim yapan ufak tefek genç kız, Aziz ve uzaklara bakarak sigarasını tüttüren birkaç tiryaki dışında kimsecikler yoktu. Birazdan batacak güneşin son ışıklarını da yakalamak istermiş gibi tatlı bir telaş içinde resmini tamamlamaya çalışan kız, dalgalı kumral saçlarını kızıl bir atkı ile kapatmış olsa da, artık kendisini hissettirmeye başlayan soğuklar ellerinin tuval üzerindeki hareketlerine giderek mani oluyordu. Biraz daha direndikten sonra, o gün resmi tamamlayamayacağını anlayıp tuvalini ve fırçalarını toplamaya başladı. Ani bir dalga ile sarsılan vapurun devirdiği tuval çantasını gören Aziz, keman kutusunu kenara koyup, ona yardım ettiğinde, yer yer sevimli çillerle bezenmiş gülümser bir yüzün teşekkürü ile karşılaştı:

- *Çok teşekkür ederim, zahmet buyurdunuz.*

- *Rica ederim, ancak bu kadar acele etmenize gerek olmadığını müsaadenizle belirtmek isterim. Birazdan ay çıkacak ve yarımada onun ışıklarıyla yepyeni, güneşte bizlere hiç göstermediği bir hal alacak. Resminize, ayın ışıklarının da katkısı olsun istemez misiniz?*

Gerçekten de, birazdan, dünyadaki herkesin gecelerini yaşanabilir kılan dolunay, vapurdan acele ile inmeye çalışan anneleri, babaları, çocukları, kardeşleri ve arkadaşları, zenginleri ve fakirleri, yaşlıları ve gençleri, hiçbir ayırım yapmaksızın mutlulukla aydınlattı. Sonraki hafta yine üst güvertede resim yaparken rast geldiği kızın, artık tamamlamak üzere olduğu resmi konusunda ne düşündüğünü sorması ile başlayan sohbetleri ne de çabuk geçiveriyordu.

İsmi Feraye -ne güzel isim, tanıştıkları günün dolunayı tesadüf mü acaba?-. ... Ankara'lı... İki yıl önce kaybettiği emekli doktor babasının yadigarı yaşlı annesiyle yazları Kızılay'daki evlerinde, kızları okul zamanı ise Bahariye'de kiraladıkları evde yaşayan, yirmili yaşlarının başındaki güzel sanatlar fakültesi öğrencisi...

Aziz'in, anne ve babasının vefatından sonra hissettiği yalnızlık duygusunun yok olmaya başlaması, Feraye ile karşılaşmasına rastlar. Birden yok olmadı tabii bu duygu, hayli güçlüydü çünkü. Ancak, onunla tanıştıktan yaklaşık üç ay sonra, artık sabahları kalktığında aklına ilk gelen şeyin, yalnızlığı değil de Feraye'nin güler yüzü olduğunu mutlulukla farkettiler. Bu süreçte, kendisine gösterdiği birçok tablosundan, onun da İstanbul'u en az kendisi kadar sevdiğini anlamıştı Aziz.

Konservatuara ziyaretine gelen Feraye'nin katıldığı keman dersleri... Bilmukabele, kendisinin güzel sanatlar fakültesinde izlediği resim çalışmaları... Dünya ahvali üzerine sohbetleri... Arkadaşı Giovanni'nin kız kardeşinin de, güzel sanatlar fakültesi heykel bölümünden Feraye'nin arkadaşı çıkması... Vapur yolculuklarında o resim yaparken,

Aziz'in kemarı ile şehrin müziğine katkıda bulunuşu –ki, duyabilen kulaklara, martıların çığlığı, dalgaların hırçınlığı, uzaklardaki mavnaların yorgun serzenişleri, ve en önemlisi de insanın varolma mücadelesinden müteşekkil bu müzik, değme kompozisyonlardan daha etkilidir... Annesi Latife Hanım'ın ıspanaklı börekleri... Hep birlikte, Beykoz'da yapılan piknikler...Su gibi akıp geçen zaman... Fazıl Bey ile Feraye'nin Edirne'den gelen teyzesinin şahitliğinde nikah... Kadıköy'deki evde birlikte yaşamın başlangıcı... Mutluluk...

Takip

*Zekanın gerçek kanıtı bilgi değil,
hayaldir.*

-Albert Einstein

Mayıs 1945, Almanya'nın teslim oluşuna şahitlik edecek, ağustosta Hiroşima ve Nagazaki'nin bombalanması sonucu Japonya'nın yenilgiyi kabulü ile, ardında onmilyonlarca ölü ve çok daha fazla yıkılmış hayat bırakan İkinci Cihan Harbi sona erecekti. Giovanni'nin erkek kardeşinin cephede ölümü ve sonrasında heykel bölümünde okuyan kızkardeşinin intiharı, Fazıl Bey'in ve Latife Hanım'ın vefatları, sahaflar çarşısında çıkan bir yangında birçok dükkanın, içindeki eşsiz hazinelerle yok olması gibi birçok olay, Aziz ile Feraye'yi derinden üzecek, ancak birbirlerine sarılıp yaşamaya azimle devam edeceklerdi.

Bu azimleri, sebepsiz de sayılmazdı hani, evliliklerinin ikinci yılını doldururken, artık yanlarında, birkaç ay içinde ilk yaşgünlerini kutlayacak ikizleri, Ayşe ve Ömer vardı!

Feraye güzel sanatlar fakültesini başarıyla tamamlamıştır ve Kadıköy'deki evlerinin duvarları, artık Aziz'in müziğiyle olduğu kadar onun tablolarıyla da hayat bulmaktadır. Aziz ise konservatuar sonrası, yıllar öncesinden planladığı gibi, yakınlardaki bir orta mektepte müzik hocalığı yapmakta, ayrıca, Fazıl Bey'in hatırası olan dükkanda çalışmaya da devam etmektedir. Artık tek başına işlettiği bu ekmek teknesinin tüm gelirini, kendisine bir baba kadar yakın olan bu çınarın Beyoğlu'nda yaşayan dul eşine göndermekteydi. Okuldan aldığı maaşı çok değildi, fakat Feraye'nin tablolarından gelen gelirle de birleşince, dört kişilik ailelerini geçindirmeye yetiyordu. Çevrelerindeki hiçbir geliri olmayan kişilere –ellerinden geldiğince– yardımı da aksatmamaları gereken bir görev bilirdi.

Okuldaki minik öğrencileriyle (yetenekli, dürüst, ancak içine kapanık Ahmet, sınıfın neşesi Zehra, futbolla geçirdiği zamanı müziğe ayırsa çok iyi ud çalabilecek Hüseyin, ve daha niceleri...) geçirdiği müzik dolu birkaç saatten sonra, sahaf dükkanına uğramakta, yine zor bulunan kitapların kaşifi, çözülemeyen eski yazıların anahtarı olarak çevresindekilerin saygısını kazanmaktaydı. Akşam vakti evinin kapısını çalmadan önce, eşikte biraz duraklar, biraz sonra karşılaşacağı Feraye'si, Ayşe'si ve Ömer'i için şükrederdi.

Yemek sonrası, ikizler, babalarının keman sesiyle uyurlar, Feraye ile Aziz, harp sonrası yeniden şekillenmeye başlayan dünya düzeni konusunda konuşurlardı sobalarının sıcaklığında, pencerelerinden içeri sızan ay ışığında. Tüm dünyada, ihtiyaçlar inanılmayacak kadar çoktu: Şehirlerin yeniden inşası, yok edilmiş altyapıların çalışır hale getirilmesi, savaşın yaralarının sarılmasında birçok insana ümit kaynağı olması beklenen sağlık sisteminin işlerlik kazanması, iş ve aş yaratılması...

Birçok kaynak arasında seçim yapamayan Buridan'ın eşeği probleminin suya yansımış zıddıydı bu belki de: Kaynaklar yerine yapılması gereken işler vardı ve hepsinin kararlılıkla tamamlanmaları gerekiyordu bir an evvel.

Hayli yağmurlu bir eylül akşamı, uyuyan bebeklerinin yanındaki Aziz, o gün için keman çalmayı bırakmak üzereyken, gaz lambasının hafif ışığında, hayatının sonraki günlerini sonsuza kadar değiştirecek bir gariplik farketmişti onda. Kemanın gövdesi, kolu ile birleştiği kısma yakın bir yerden hafifçe ayrılmıştı. Aziz, dikkatle yanına gittiği lambanın ışığında, babasının yaklaşık yirmi yıl önce verdiği günden beri gözü gibi koruduğu kemanını üzüntüyle ve huzursuzca incelemeye başladı. Ancak kısa sürede farketmişti ki, kemanında herhangi bir kırılma veya hasar belirtisi yoktu. Sanki, bu güzel aleti oluşturan iki kısım, artık yanyana olmak istemiyorlarmış gibi, sessizce birbirlerinden birkaç milimetre uzaklaşmışlardı.

Aklından, kemanını tamir edebilecek bilgiye sahip, konservatuardan arkadaşlarına nasıl ulaşabileceğini –bir kısmı Anadolu ve Avrupa'ya gitmişlerdi, ancak İstanbul'da kalan iki kişi hatırlıyordu– hesaplarken, açılan ufak aralığın hemen içinde, eski,

sararmış bir kağıt gördü. Yanına çağırdığı Feraye de heyecanlanmıştı. Odasından getirdiği bir cımbızla, defalarca katlanıp yaklaşık iki parmak genişliğine kadar ufaltılmış kağıdı, Aziz'in hayretle bakan gözlerinin şahitliğinde, kemandan dikkatle çıkardı. Sahafta gördüğü kitaplardakine benzer şekilde sararmış kağıt, balmumu benzeri bir madde ile kaplı olduğu halde, yer yer yıpranmış görünüyordu. Kırılmasından korktuğu bir porseleni tutuyormuş gibi şefkatle, kağıdın katlarını açtı ve eski yazıyla yazılmış bir mektuba ulaştı. Feraye'nin duyabilmesi için, fakat uyuyan çocuklarını uyandırmayacak bir sesle, bazı kısımları hayli silikleşmiş mektubu okumaya başladı:

Ben, 1253 Amasra doğumlu, Osman oğlu marangoz Şamil. Bu mektubu, 7 Muharrem 1294 te ----- İki ay sonra, yedi yaşına girecek olan kızım Halide'ye vereceğim kendi ellerimle yaptığım bu kemanın içine saklayacağım. Bu kemanı ya hiç çalmamasını, ya da her gün bir saat boyunca çalmasını isteyeceğim. Eğer ----- aynı şartlarla kemanı kendi çocuğuna vermesini ----- Bu mektubu okuyan ya kızım Halide, ya da Şamil kızı Halide'nin soyundan biri olacaktır.

Değerli evladım, umarım mektubum seni sıhhat ve ----- bulmuştur. Bahçekapı'daki dükkanında yazı masaları ve dolaplar yapan Şamil'in, neden ömrü boyunca sadece iki adet keman yaptığını ve diğer kemanın nerede olduğunu sorma! Dikkatini bundan sonra göreceğini umduğum mektuplarıma ver ki, seni bekleyen gizli yazı ilimine ve ----- ulaşabilesin. Yolun açık olsun.

*Benim sırrım, feryâdımdan uzak değil,
fakat gözde, kulakta o ışık yok.*

*Beden candan, can da bedenden gizli değil;
fakat kimseye Cânı görmeye izin yok.*

3076 9804 471 703 ----- 439 2918 12057 4985 2873
8314 1295 632 ----- 14556 2146

Aziz şaşırması Feraye ile göz göze geldi, ve bakması için mektubu ona verdi. Yıllar öncesinden gelen bu mektup, içindeki gizem ve mektubun sonundaki bir anlam yükleyemediği sayılar silsilesi kafasının içinde dönüp duruyordu. Mektupta adı geçen yedi yaşındaki küçük Halide'nin, aslında babası Rıfat Bey'in annesi, yani kendi babaannesi olduğunu anlamıştı! Mektubu yazan ise, büyük dedesi Şamil'di!

Merakla kendisini izleyen Feraye'ye *“Anladığım kadarıyla, bu mektubu büyük dedem Şamil yazmış, Bahçekapı'da bir dükkânı olduğunu babamın söylediğini hatırlıyorum. Ayrıca mektubun hicri takvime göre yazılmış tarihi de yaklaşık 1877 yılını gösteriyor”* dedi.

Eski yazı okuyabildiği için içten içe sevindi. Eğer okuyamıyor olsa idi, bu mektubun içeriğini hemen anlayamıyor olacaktı. Yani, büyük dedesinin, sonraki iki kuşak tarafından da titizlikle korunan mirası olan kemanın son durağının kendisi olduğunu o anda bilemeyecekti. Şimdi, babasının kendisine kemanı verdiği yedinci yaşgünü daha iyi değerlendirebiliyordu. Demek ki, ne babaannesi ne de babası, bu kemanı istenen şekilde çalmadıkları için, bu mektubu okuyamamışlardı. Ve, Şamil dedenin mektubu, ancak üçüncü kuşakta gün yüzüne çıkabilmişti.

Feraye, *“Diğer kemanın nerede olduğunu gizemini bir kenara bırakalım, ama başka mektupların varlığından bahsediyor elimizdeki bu mektup. Onların nerede olabileceği konusunda fikrin var mı?”* diye sorunca, Aziz'in aklına mektupta geçen gizli yazı ilimi geldi.

Üniversitedeki matematik derslerinden hatırladığı kadarıyla, gizli haberleşme, belki insanların konuşması kadar eski bir uğraştı: Eğer, konuşulacak veya yazılacak olan bilginin, herkes tarafından değil de, sadece belli bir şifreye veya anahtara sahip olan kişiler tarafından anlaşılması isteniyorsa, bu bilgi çeşitli şekillerde şifreleniyordu. Eğer, ilgili şifre veya anahtara sahip değilse, şifreli bilgiyi eline geçiren kişi hiçbir şey öğrenemiyordu, yani orijinal bilgiye erişemiyordu. Bu durumda, bir kişinin orijinal veriye erişebilmesi için, hem şifrelenmiş veriye, hem de uygun şifre çözme anahtarına ihtiyacı vardı.

- *Hayır Feraye, diğer mektuplar nerede bilemiyorum. Ancak, mektubun sonundaki şu sayılar kümesi ile ilgili olduğunu tahmin ediyorum,*

diye cevap verdi eşine.

- *Daha detaylı inceleyebilmen için tüm mektubu günümüz yazısıyla aktarmalısın bir kağıda.*
- *Haklısın, sen çocukları içeri yatırır, ben hemen yazmaya başlıyorum.*

dedi Aziz. Birkaç dakika sonra, geçmişten gelen sarı kağıttaki bilgi –okunamayan birkaç kısmı hariç– salonlarındaki mektup kağıtlarından bir tanesine yeni yazıyla aktarılmıştı bile.

Feraye ile birlikte, masanın üzerine dikkatlice koyduğu büyük dedesinin mektubuna ve kendi yazdığı haline bakıyorlardı dikkatle. Diğer mektuplarla ilgili olabilecek, sayılar listesi ve Aziz’e bir şekilde tanıdık gelen, ancak tam olarak anlamlandıramadığı iki mısra vardı dedesinin bu mektubunda.

- *Sayıların ne anlama geldiğini çözmek tahminim çok kolay olmayacak.*

dedi Feraye.

- *Evet, öncelikle neden büyük dedem bu iki mısraya mektubunda yer vermiş bulmamız gerekiyor. Ancak bunu bu akşam yapabileceğimizi sanmıyorum. Yarın erkenden okulda dersim var; sonrasında dükkana uğrayıp hemen eve geleceğim. Bu mektubu incelemeye o zaman devam ederiz.*

Birazdan, ikisi de, Ayşe ve Ömer’in yanında uykuya dalmıştı. Ancak rüyalarında çok eskilerden gelen –daha doğrusu çoktan beridir evlerinde bulunan, ancak kendilerinin varlığından yeni haberdar oldukları– gizemli mektup vardı...

Okuldaki öğrencileriyle geçirdiği birkaç saatten sonra, sahaflar çarşısına uğradı Aziz. Dükkanında, yeni gelen birkaç kitabı uygun raflara yerleştirdi; lise öğrencilerinden oluşan bir grubun edebiyat ödevleri ile ilgili kitapları bulmalarına yardımcı oldu. Dükkanında kendisi ve kedilerinden başka kimse kalmayınca, koltuğuna oturup dün gece hayatına aniden dahil olan mektubu düşünmeye başladı. Büyük dedesinin kuşaklar ötesine neden bir mektup gönderdiğini bilemiyordu; dahası, bahsi geçen diğer mektupların nerede olabilecekleri konusunda bir fikri de yoktu. Yaklaşık yetmiş yıl önce kaleme alınmış bu mektubun satırları, zihninde birbiri ardına dönerken akşam karanlığının çökmüş olduğunu farketti. Dükkanını kapatıp, sahile doğru yürüdü; bir vakit vapurları izledikten sonra, balıkçılar çarşısından aldığı lüferlerle evinin yolunu tuttu.

Eve geldiğinde, Ayşe ve Ömer'in uyanık olduklarını –ve annelerini de tüm gün boyunca hayli yormuş olduklarını– görünce, yağmurun kesilmesini de fırsat bilip, Feraye ile birlikte onları yakınlarındaki parka götürmeye karar verdiler. Park dönüşü uyuyakalan çocukları yataklarına yatırıp, salonda yemeklerini yedikten sonra, Aziz'in gözü kemanını koyduğu siyah kutuya takıldı. Hep salondaki masanın altında, cam kenarına dizili menekşelerin yakınında durmuştu bu kutu, Aziz'in kemani babasından aldığı yedi yaşından bu yana neredeyse yirmi yıldır. Ancak bugün daha farklı bir değeri olduğunu hissediyordu Aziz, kutusundan çıkardığı kemana bakarken. O, yalnızca müziğin tılsımlı dünyasına girmesi için bir vasıta değil, büyük dedesinin mektubunu kendisine ileten bir ulaktı aynı zamanda. Bu düşüncelerle, kemanını –şimdiye kadar her gün yaptığı gibi– bir saat boyunca çaldı. Tahtadan yapılmış iki katlı evdeki duvarlar, bir kez daha, Şamil dedenin yaptığı bu muhteşem kemanın nağmeleri ile huzur buldu.

Feraye'nin masanın çekmecesinden çıkardığı mektubu incelemeye başladıklarında, saat gece yarısını bulmuştu. Aziz, mektuptaki bir şeylerin kendisine tanıdık geldiğini hissetmişti dün gece mektubu ilk kez eline aldığı anda. Yine aynı hisler içinde, mektubu tekrar tekrar okudu.

- *Silik olanları da dahil edersek, on altı tane sayı var bu mektubun sonunda Feraye. Ama bir türlü çözemiyorum*

ne anlama geldiklerini. Bir kurala göre yazılmış olabileceklerini düşündüm; ancak bir kural bulamadım.

- *Bir kısmı hicri takvimde verilmiş tarihler olabilir mi?*
- *Bu mümkün, ancak tarihlerle ne anlatmak isteyebilir Şamil dedem?*

Mektuptaki sayılar kümesine tekrar bakan Feraye, Ayşe'nin ağlaması üzerine onların odasına yürürken, kısık bir sesle

- *İki tanesi de okunmuyor sayıların, bu durumda elindeki on dört sayıdan bir kural çıkartman gerekecek,*

dedi.

Aziz, biraz daha uğraştıktan sonra, sayıları bırakıp, mısraları incelemeye koyuldu:

*Benim sırrım, feryâdımdan uzak değil,
fakat gözde, kulakta o ışık yok.*

*Beden candan, can da bedenden gizli değil;
fakat kimseye Cânı görmeye izin yok.*

Bu satırları sanki daha önceleri okumuş olduğunu hissediyordu, fakat Şamil dedesinden kendisine kalan bir kitap yoktu. Başka bir yerde okumuş olmalıydı onları.

Sabah ışıkları menekşeli pencereye vurduğunda, koltuk üzerinde, elinde mektup, uyuyakalmış Aziz'i aydınlattılar önce. O gün dersi olmadığından doğrudan sahaflar çarşısına gitti, bebeklerinin yanında uyuyan Feraye'yi uyandırmadan.

Bu şekilde, akşamları mektubun gizemini çözme azmiyle oturduğu masasından, bir hafta boyunca sonuç alamamış olarak kalktı. Hayatları, mektubun ona kattığı gizem hariç, her zamanki gibi devam ediyordu. Okuldan sonra dükkanındaki saatleri, Ayşe ve Ömer'yle geçirilen birkaç saat kovalıyordu. Feraye'nin tamamlamak üzere olduğu birkaç tablosu üzerine sohbetlerini,

harbin yaralarını sarmakla uğraşan dünyanın, radyolarından tanık oldukları çarpınışları takip ediyordu.

Yine yağmurlu bir İstanbul ikindisinde, Mevlana üzerine araştırma yapan bir üniversite öğrencisine dükkanından gerekli kaynakları gösterdikten sonra, Mesnevi ciltlerini raftaki yerlerine koyarken, bir haftadır sebebini bulamadığı o tanıdıklığın nereden kaynaklandığını farketti. Büyük dedesinin mektubundaki, artık ezberlemiş olduğu mısraları, üniversitede öğrenciyken işte bu ciltlerde okumuştı!

Mesnevi’de bu mısraları bulunca çocuklar gibi sevindi. Akşam olunca, yanına aldığı ciltlerle evine doğru koşar adımlarla yürüdü.

- *Feraye, mısraların kaynağını buldum, Mevlana’nın Mesnevi’sinden almış onları Şamil dede!*
- *Emin misin Aziz?*
- *Evet, gel beraber bakalım.*

Mektubu, Mesnevi’nin ilgili sayfasının yanına açtılar, ve Aziz, eski yazıyla yazılmış mısraları bu kez de kitaptan okuyunca, Feraye umutlandı.

- *Şimdi, mektuptaki mısraların kaynağını bulmuş durumdasın. Fakat bu mısralar büyük dedenin bahsettiği diğer mektupların yeri konusunda bir şey söylemiyorlar değil mi?*
- *Söylemeleri gerekiyor ama, elimizde sadece bu mısralar ve on dört tane sayı var!*

Elindeki cildi, rastgele açtığı bir sayfadan okumaya başlayan Aziz, üniversite yıllarından aklında kalan diğer mısraları da tekrar görünce sevindi. O akşam boyunca, uyuyana kadar okumaya devam etti.

Birkaç hafta boyunca, bu ritüeli hep tekrarladı. Mevlana Celaleddin Rumi’nin yüzlerce yıl önce Farsça olarak yazdığı bu eseri, bu sefer üniversitedeki öğrenci halinden farklı bir gözle, çocuk sahibi bir aile babası olarak baştan sona okudu. Bunu tamamladığında, İstanbul’a yılın ilk karları da düşmeye başlamıştı.

Hala diğer mektupların nerede olduğunu bilmiyordu, ancak büyük dedesinin kendisine bıraktığı ipuçlarından ilkinin çözebildiği için mesuttu. Diğer ipucunu –mektubun sonundaki anlamsız gözükten sayıları– çözebilmek için, müzik dersindeki bir öğrencisinin, “Hocam, bu parçadaki 26. ve 49. notaları çalamıyorum, gösterebilir misiniz?” deyip elinde müzik kitabıyla okuldaki odasının kapısını çalmasını beklemek zorundaydı...

Öğrenciye yardımcı olduktan sonra, onun parçasındaki notaları sayar gibi, bir kitaptaki kelimelerin de sayılabileceğini düşündü. Örneğin, Mesnevi'nin ilk kelimesi “Dinle” idi, bu emrin, o anda açıklayamadığı bir şekilde, kendisine yol gösterici bir anlamı olduğunu da hissetti. Sayıların ifade ettiği sedayı duyabilmesi için, birisi kendisine sesleniyordu sanki.

Evine döndükten sonra, Mesnevi'deki tüm kelimelerin üzerine, kurşun kalemiyle kaçınıcı kelime olduklarını yazmaya başladı, “1. dinle”, “2. bu”, “3. ney” ... Bu, hayli azim gerektiren bir çalışmaydı, zira önünde yirmi beş binden fazla beyit duruyordu!

Yorulmaksızın devam edip, çalışmasını tamamladığında artık Ayşe ve Ömer, ilk yaşgünlerini çoktan kutlamışlardı.

Mektubu, bu şekilde incelediği Mesnevi'nin ciltlerinin yanına koyup, oradaki sayıların işaret ettiği kelimeleri soğuk bir akşamüstü kağıda yazmaya başladığını çok iyi hatırlıyordu. Hatırlayamadığı, ilk birkaç kelimeyi yazdıktan sonra heyecandan bayılmış olduğu idi:

*İkinci mektup yuvarlak taş ----- cami doğuya yüz arşın
meşelik çeşme altında beş ----- güneş sonu*

Odaya giren Feraye'nin yardımıyla ayağa kalktığında, kağıdı hemen ona gösterdi.

- *İkinci mektubun yerini bildiriyor bu satırlar Aziz!*
- *Evet, iki yerde ne yazdığı belli değil, Şamil dedenin mektubunda onlara denk düşen sayıların silik olması sebebiyle. Kalan on dört kelime bize yeter mi acaba?*

Bir müddet birlikte düşündükten sonra, “yuvarlak taş” ile Çemberlitaş’ın anlatılmış olabileceğine karar verdiler. Cami ise yakınında bulunan Nuruosmaniye Camii olmalıydı.

Heyecandan gözüne uyku girmeyen Aziz, sabahın ilk ışıklarıyla oraya gitti. Sokaklar henüz uyanmamıştı. Gece boyunca tipi şeklinde yağan kar, tüm şehri bembeyaz bir tül gibi örtmüştü. Cami kapısından doğu yönüne doğru yaklaşık yüz arşın ilerledi, büyük bir meşenin altında, artık kullanılmayan tarihi çeşmeyi buldu! İki bina arasında kalan bu alanda olmalıydı ikinci mektup. Güneşin battığı yöne doğru, birkaç adım ilerledi. Belli olmayan kısmın da “arşın” olduğunu varsayarsa, beş arşın, yaklaşık, bulunduğu noktaya tekabül edecekti. Ayağının altındaki noktaya baktı; karların doğmakta olan güneş ışığıyla kristaller kadar parladığını gördü.

Eve dönüp mektupta belirtilen yeri bulduğunu Feraye’ye söylediğinde, eşi çok sevindi. Böylece, hem mektubun içeriği doğrulanmış oluyor, hem de aylardır hayatlarında bulunan gizem –en azından ilk mektubun getirdiği– çözülmüş oluyordu. Akşam hava karardığında, Aziz yine aynı yere gitti. Bu sefer yanında, alet çantasından bir çapa ve Feraye’nin mezurasını da getirmişti. Öğle vakti erimeye başlayan karlar, akşam soğunun da etkisiyle donmuş tabakalar oluşturuyordu toprakta. Çevresini kolaçan edip, kimsenin olmadığından emin olunca, mezuranın da yardımıyla, öğlene göre yerini daha doğru olarak kestirdiği kısmı kazmaya başladı. Toprak kar soğuğu ile donmuş olduğundan bu zaman alıcı ve yorucu idi. Kendisini buraya kadar getiren kaderin bundan sonrasını da –belki de yıllar önce– hazırladığını hissediyor, ikinci mektubu bulamazsa ne olacağını düşünmek bile istemiyordu. Bu şekilde, yaklaşık bir saat boyunca çalıştı neredeyse üç karış genişliğinde, iki karış derinliğinde bir çukura varıncaya kadar. Mektuptan bir iz görünmüyordu, ve soğuk etkisini gittikçe artırmaktaydı, kar da tekrar yağmaya başlamıştı. Bir ara, ümitsizliğe kapıldı, açtığı çukuru kapatıp evine, ailesinin yanına dönmeyi düşündü.

Fakat büyük dedesine, kemanına, kendisi buraya kadar getiren kaderine güvenini düşünüp azimle son birkaç darbe daha vurdu karanlıkta açtığı çukura. İki metalin birbirine çarptığında çıkardığı o özgün sesi duyduğunda kalbi hızla çarpmaya başlamıştı bile. Çukuru biraz daha genişletip, çapanın çarptığı nesneyi dışarı çıkardığında,

uzun zamandır gömülü olduğu her halinden belli olan, yaklaşık dört parmak çapında ve bir parmak kalınlığında bakır bir kutu vardı elinde. Kutuyu daha iyi görebilmek için sokak lambasının yanına gittiğinde, mendili ile temizlediği ön yüzünde hayli detaylı ve zarif bir keman motifinin nakşedilmiş olduğunu gördü!

İçinde ne olduğunu –ve hayatına neler getireceğini– bilmiyor olsa da, aradığını bulmuş olmanın sevinciyle, açtığı çukuru kapattı ve evinin yolunu tuttu.

Yaklaşık bir saat sonra eve vardığında, Feraye’yi merak içinde kendisini bekler buldu. Feraye de, kutu üzerindeki keman motifini görünce, doğru yönde ilerlediklerini anlamıştı. Salona götürdükleri kutuyu, dikkatle açtılar. Balmumu ile kenarları sırlanmış olan kutudan, ilk mektubun kağıdına benzer şekilde katlanmış bir kağıt çıktı. Yine eski yazıyla yazılmış satırları, Aziz bir kağıda aktarmaya başladı:

*Değerli evladım, umarım bu ikinci mektubum da seni
sıhhat ve afiyette bulmuştur. Bunları okuyabildiğine göre ilk
----- gizemi çözmüş bulunuyorsun. Gerçek ilime
ancak sabırla ----- yılmadan devam et.Yedinci
mektubunda sorularının cevabını bulacaksın. Yolun açık
olsun.*

Prenses Kornakoff, oğlu ve kızları neredeler?

28176 1453 4089 19034 5043 701 3745 952 34127
1067 16903 2209 4776 871 ----- 7405

Bu mektupta da birkaç yer okunamayacak kadar silikti, ancak diğer satırlar Aziz’in dikkatini çekmeye yeterli olmuştu. Yılmadan devam etmesini istiyordu Şamil dede, ve yine bir sayılar silsilesi ile kendisine anlamsız gelen Kornakoff ismindeki prensesle ilgili bölüm vardı. Ayrıca, toplamda yedi mektup olduğunu da belirtiyordu, bu durumda ulaşması gereken beş mektup daha vardı. Kağıdı Feraye’ye gösterdiğinde Feraye’nin yüzü sevinçle aydınlandı, gülümsemesini engellemek istercesine konuştu:

- *Aziz, prenses Kornakoff'un ve çocuklarının nerede olduklarını biliyor musun?*
- *Hayır Feraye, hiçbir mana çıkaramadım ben bunlardan.*
- *Tolstoy, Aziz'ciğim, bu karakterler onun "Çocukluk" adlı romanından!*

Salon raflarında bir süre bu kitabı arayan Feraye, başka ciltlerin arkasına sıkışmış olarak buldu. Çocukluğunda okuduğu birçok Tolstoy, Gorki, ve Çehov eserini evlendikten sonra Ankara'daki evlerinden buraya getirmişti. Kitabı Aziz'in yanında açtı ve prenses Kornakoff'dan bahsedilen bölümü bulup ona gösterdi.

- *Çok güzel, fakat şimdi ne yapmamız gerekiyor?*
- *Şamil dede mektubunda gerçek ilim için sabırdan bahsediyor. Bu kitabın Şamil dedenin erişebildiği eski yazıyla basılmış bir halini bulup sabırla kelimeleri sayman gerekli bence, aynı Mesnevi ciltlerinde yaptığın gibi.*

Kitabın kendi dükkanında olmadığını biliyordu, ancak sahaflar çarşısındaki diğerlerinde bulabileceği umuduyla, o gün için yeterince heyecan yaşamış olduklarına kanaat getirmiş bir şekilde uyudular.

Ertesi gün okuldaki dersinden sonra dükkanına gitti. Birkaç haftadır hastalığı sebebiyle kapalı bulunan Mecit Bey'inki hariç her dükkana uğradı, ancak aradığını bulamadı. Yeni yazıyla yazılmış yeni baskıları vardı birçok yerde, ancak onun Şamil dedesinin okuduğu haline ihtiyacı vardı. Bir paragraflık bir uyumsuzluk bile, mektubun sonundaki sayılar silsilesinin anlamını tümüyle değiştirebilir, onu yanlış yerlerde üçüncü mektubu aramaya yönlendirebilirdi.

Akşam, her yeri sessizleştirmiş bir kar yağışının altında dükkanını kapatıp evine doğru yürürken, bir yandan ilk mektubun gizemini çözebilmiş olmanın sevinci, bir yandan da ikinci mektup için gerekli kaynağı bulamamış olmanın üzüntüsü vardı içinde. Eve vardığında, Feraye'nin çocukları evlerinin arkasındaki bahçeye, bebek arabaları içinde çıkarmış olduğunu ve kendisinin de kitap

okumakta olduğunu gördü. Minikler, çardağın altında, sıcak örtüleri altında uyurlarken, Aziz üzüntüyle eşine kitabı bulamadığını söyledi.

- *Yarın, Kapalıçarşı'ya gidip, oradaki sahafları da gezeceğim.*
- *İyi olur Aziz, istersen ben de Ankara'daki arkadaşlarımı arayıp, üniversite kütüphanesine bakmalarını söyleyeyim?*
- *Tabii, çok iyi olur.*

Yaklaşık iki ay bu şekilde arayışla geçti. Aziz, üniversite kütüphanelerini ve Kapalıçarşı'yı karış karış araştırdı. Edebiyat Fakültesi'nden Tolstoy'un eserleri üzerine doktora yapmış bir hanımla bile tanıştı, fakat aradığı cildi bulamadı.

Yine bir akşam, ümidini kaybetmiş bir şekilde dükkanını kapatırken, uzun zamandır kapalı bulunan Mecit Bey'in dükkanından ışık geldiğini farkettiler. Dar sokağın sonundaki bu dükkana doğru heyecanla ilerleyip içeride, atkı ve şapkasıyla bir kitabı arayan Mecit Bey'i görünce çok sevindi:

- *Üstadım, nasılsınız, epeydir göremedik sizi!*
- *Merhaba Aziz'ciğim, gel içeri evladım. Sorma, bu seneki soğuklar beni fena vurdu; atkı ve şapka ile evde yatıyordum bütün gün. Torunuma bir kitap lazım olmuş okuldaki dersinde, onu almaya geldim.*
- *Siz sobanın yanında kalın, müsaade ederseniz ben arayayım raflarda efendim. Üstelik benim de sizden bir istirahatım olacaktı. Tolstoy'un Çocukluk romanının eski basımını arıyorum, sizde var mıdır acaba?*
- *Olabilir Aziz, Rus sefaretinde çalışan bir emekli memur, yaklaşık yirmi yıl önce, bazı kitaplarını bana satmıştı. Onların arasına bakmalı, dükkanın arka tarafındaki siyah sandıkta. Bu tarafta yer olmadığından raflara çıkartmamıştım içindeki kitapları,*

diye cevap verdi biraz düşündükten sonra Mecit Bey.

Aziz, önce ders için gerekli kitabı bulduktan sonra, tozlu sandığın içindekileri incelemeye koyuldu. Çoğu Rusça ve İngilizce kitapların arasındaki, birkaç eski yazılı kitap arasında, Tolstoy'un *Çocukluk-Delikanlılık-Gençlik* üçlemesinin eski basımı da vardı!

Mecit Bey'e torununun istediği kitabı verdikten sonra, üçlemeyi ödünç almak istediğini belirtti. Kitapla birlikte evine ve sıcak yatağına erkenden dönebileceği için çok seven Mecit Bey'le birlikte, dükkanı kapatıp çarşıdan çıktılar. Ona, Beşiktaş iskelesine kadar eşlik ettikten sonra, koşar adımlarla evine yürüdü.

Eve gidince, daha önce Mesnevi için yaptığı gibi, *Çocukluk* kitabının her bir kelimesi için sıra numaralarını bulmaya başladı. Sabırla devam ettiği bu çalışma yaklaşık iki hafta sürdü. En sonunda, ikinci mektuptaki sayılar kümesine karşı düşen kelimeleri birbirine ekleyince, üçüncü mektubun yerini bildiren mesaja ulaştı:

*Üçüncü mektup yeni su cepheli bahçe kapısı güneye elli ayak
güneşe yirmi ayak kızıl ----- altı*

Feraye'ye gösterdiği bu mesaj, yine belli bir referans noktasına göre hangi yönle ne kadar ilerlenmesi gerektiğini gösteriyordu, ancak doğru yere ulaşmanın olmazsa olmazı olan o referans noktası neresi idi? Yanlış bir referans ile başlayıp, güneye doğru elli ayak, ve güneşe (yani, büyük ihtimalle doğu veya batıya) doğru yirmi ayak kadar ilerlemekle, mektubun bulunduğu yere ulaşmak mümkün değildi. Feraye ile uzun süre düşündüler, "yeni su cepheli bahçe", Şamil dedenin bu mektubu yazdığı 1870'lerde önemli bir yere işaret ediyor olmalıydı.

İstanbul'da, su cepheli yerler, ya boğaza, ya bir göle, ya da bir nehre komşu olmalıydılar. Bir de buranın belirgin bir kapısı olan bir bahçe olması ve *yeni* olması gerekiyordu: o tarihlerde yeni olarak adlandırılacak bir bahçe...

Okuldaki dersleri sonrası, birkaç hafta boyunca, İstanbul'un suya yakın yerlerini dolaştı Aziz. Birçok bahçeler de gördü, ancak bunların, 1870'lerde yeni sayılıp, Şamil dede tarafından bir nirengi olarak seçilmeleri olanaksızdı.

O bu şekilde meşgul iken, ilkbahar da kendisini göstermeye başlamıştı şehirde: Rengarenk çiçeklerle süslenmiş ağaçlar, yazı, meyvelerini insanlara sunacakları o bereketli mevsimi müjdeliyorlardı.

Artık pencerelerini ılık akşam esintilerine açmaya başladıkları bir günde, Ayşe ile Ömer yanlarındaki halıda oynarken, Feraye eşinin üzüntüsünü farkettti:

- *Aziz, birkaç haftadır üçüncü mektubun yerini araştırıyorsun, bulmanın çok yakın olduğunu düşünüyorum ben, lütfen üzülme.*
- *Umarım öyledir Feraye. Daha önceki mektuplardaki gizemi hiç çözemeydim, belki bu kadar etkilenmeyecektim, ancak onlar çözülmüşken bu kısmı çözememiş olmak üzüyor beni. İstanbul'u karış karış dolaştım, çok sevdiğim bu şehri, bu sefer yepyeni bir gözle inceleme şansım oldu. Bunun için mutluyum tabii, ancak mektuptaki bahçenin nerede olduğunu bir türlü tahmin edemiyorum.*
- *1870'lerde yaşıyor olsaydın, yeni diye adlandıracağın, ve hayli önemli gördüğün bahçe neresi olurdu, düşündün mü?*

Feraye'nin sorusu, Aziz'i sürprizle yakalamıştı. Aklına ilk gelen yer, 1850'lerin sonlarında, Sultan I. Abdülmecit tarafından yeni bir ikametgah olarak yaptırıldığında, bahçelerinin güzelliği ve büyüklüğü ile imparatorluğun başkentinde nam salan, boğaza beş yüz metreden fazla cepheli Dolmabahçe Sarayı idi!

Ertesi gün akşama doğru, bu sarayın en büyük kapısını nirengi noktası olarak alıp, mektupta işaret edilen miktarlar kadar güneye ve doğruya doğru ilerlediğinde bu meşhur bahçede, küçük bir süs havuzunun yanında buldu kendini. Çevrede herhangi bir olağanüstülük yoktu. Havuz, neredeyse yüz yıl öncesinden kalma mermerleri içindeki kırmızı balıklara ev sahipliği yapmaktan mesut, gelecek yüzyılları bekliyordu sanki tevekkülle.

Neredeyse iki karış derinliğinde bir çukuru açması, çiçek tarhları için kullanılan yumuşak toprak sayesinde öncekinden daha kolay olmuştu. Çapası sert bir cisme çarptığında, yüreği ümitle doldu. Kızıl granit bir taşın altında aradığını bulmuştu. Heyecanla dışarı çıkardığı, öncekiyle aynı boyutlardaki bakır kutunun üstünde, kendisinin artık çoktan ezberlemiş olduğu bir keman figürü, zamana, havaya ve suya direnircesine meydan okuyordu!

Sonunda üçüncü mektubu da bulmuş olmanın sevinciyle, evine dönmek üzere vapur iskelesine yürüdü. Evlerinin bulunduğu ağaçlarla sıralı sokağa girerken, pencereden kendisini gören Feraye, yüzündeki mutlu gülümsemeden, Aziz'in bu arayışı da başarıyla sonlandırdığını anlamıştı. Hemen salona geçip, kutunun içindeki mektubu dikkatle çıkardılar. Birazdan, onun içeriği de yeni bir kağıda aktarılmıştı:

Değerli evladım, umarım bu üçüncü mektubum da seni sıhhat ve afiyette bulmuştur. ----- yeni yollar keşfetmen gerekecek bu yolculukta, hazır mısın? Yolun açık olsun.

I distinguished Mr. Heathcliff's step, restlessly measuring the floor, and he frequently broke the silence by ----- inspiration, resembling a groan. He muttered detached words also; the only one I could catch was the name of Catherine, coupled with some wild term of endearment or suffering; and spoken as one would speak to a person ----- low and earnest, and wrung from the depth of his soul.

*tctvcjtzdastbwneydmzylgpvqtjejuwuicysceplimcecxbwsa
pdxfylwsjtrxcpm*

Bu mektup birçok açıdan öncekilerden farklıydı: Şamil dedenin mektubunda, eski yazıyla yazılmış ilk paragraf haricindeki tüm kısımlar İngiliz alfabesi ile yazılmıştı. İngilizce yazılmış ikinci paragraf, Catherine ismini sayıklayan Bay Heathcliff isminde bir kişiden bahsediyordu. Üçüncü paragraf ise tam bir muamma idi:

Altmış yedi adet harften müteşekkil bu kısım, daha önceki mektuplarda sayılar dizisinin olduğu yerde, yani, bir sonraki mektubun yerini göstermesi gereken kısımdaydı.

Ancak Aziz, hiçbir anlam veremiyordu bu harfler dizisine. Şamil dede, yeni yollar keşfetmesi gerektiğini belirtmişti mektubun başında. Bu durumda, öncelerden farklı bir şifreleme yöntemi kullanmış olması kuvvetle muhtemeldi. Feraye, Aziz'in kendisine uzattığı kağıdı bir müddet inceledikten sonra, odadaki sessizliği bozdu:

- *Bu paragraf, bana tanıdık geliyor Aziz. Heathcliff ve Catherine, bence yine bir romanın kahramanları, aynı önceki mektuptaki Kornakoff'lar gibi.*
- *Haklı olabilirsin Feraye, yalnız bu sefer, kelimeleri sayarak çözüme ulaştığımız ilk iki mektuptan daha zorlu bir bilmeceyle karşı karşıyayız. Altmış yedi adet İngilizce harften başka hiçbir ipucu yok!*
- *Önce araştıralım bakalım, Heathcliff ve Catherine kimler?*

Birlikte, kitaplıklarının raflarını karıştırmaya başladılar. Ruhsal açıdan eziyet içinde olduğu anlaşılan bir Heathcliff arıyorlardı. Feraye, bir süre, genç kızlığında okuduğu kitaplara göz gezdirdi. Kolejde, İngilizce derslerinde okuduğu bir kitaba geldiğinde durdu. Hayli eskimiş gözüken, annesinin kendisine hediye etmiş olduğu bir kitap, Heathcliff ile Catherine isimli karakterlerin sevgi ve intikamla şekillenen hayatlarının anlatıldığı, tek romanını yazdıktan bir yıl sonra, çok genç yaşta vefat eden İngiliz yazar Emily Bronte'nin *Wuthering Heights*'i idi bu! Türkçe'ye tercüme edilmişini de, *Uğultulu Tepeler* ismiyle okumuş, ancak İngilizce orijinalin karmaşık kurgusunun tadını bulamamıştı. Şamil dedenin mektubundaki paragrafı da, kitabın son sayfalarında, Heathcliff'in ölü bulunması ve sevdiği Catherine'in yanına gömülmesi ile noktalanmış dramlarının sonunda buldu.

Aziz çok sevinmişti bu keşfe. Ellerindeki mektupdaki birinci gizem çözümlenmiş oluyordu böylece. Harf dizisinin sırrını bulmak için mutlaka gerekli idi bu aşamayı geçmeleri. Ancak şimdi

önerindeki, Şamil dedenin de mektubunda yeni bir yol olarak adlandırdığı o gizemli yolu yürümeleri gerekecekti!

Altmış yedi karakteri incelediğinde, İngilizce harflerden oluştuklarından, bu dilde bir mesaj içerebileceklerini anlamıştı. Büyük dedesi Şamil onu her gün biraz daha şaşırtıyordu: keman yapabilmesi, şifreleme bilgisi ve şimdi de İngilizce bilgisi... Mektupların yedincisine ulaştığında, şaşkınlığı daha da artmış olacaktı, ancak Aziz şimdi bunu henüz bilemiyordu.

Ertesi gün, sahaflar çarşısındaki dükkanını kapattıktan sonra Teknik Üniversite kütüphanesine gitti. Yıllar önce koridorlarında dolaştığı bu yapıya tekrar geldiği için mutluymuştu. Matematik bölümünde, hem tarihi hem de modern şifreleme yöntemlerini anlatan birkaç İngilizce yayın buldu. Evine dönüp bu kaynakları okumaya başladı ve sabaha kadar durmaksızın devam etti.

Şamil dedenin ilk iki mektubunda kullandığı şifreleme yönteminin, *kitap şifresi* olarak adlandırıldığını öğrendi. Seçilmiş bir kitaptan, sıra numaralarıyla harf, kelime veya cümle seçimi temeline dayalı bu yöntem, eğer doğru kitabın hangisi olduğu kestirilemez ise, hayli güvenli olarak değerlendirilmekteydi.

Daha sonra, bir alfabedeki harflerin, önceden kararlaştırılmış bir öteleme ile değiştirilmesi prensibine dayanan Sezar şifresi kısmına geçti. Roma imparatoru Sezar'ın, bu yöntemi, saklamak istediği mesajdaki her bir harfi, örneğin, üç adım öteleyerek kullandığını öğrendi. Bu durumda, mesela "Hemen saldırın" mesajı, "Jğöğp uçogktpk" haline dönüşüyordu. Bu mesajı alan komutan, her bir harfi sıralı olarak üç adım geriye alınca, Sezar'ın kendisine ilettiği emre ulaşabiliyordu. Ancak bu yöntem çok da güvenli sayılmazdı: Gizlenmiş bir mesajı eline geçiren düşman, her öteleme için ne tür bir özgün mesaja varılacağını kolayca bulabilmekteydi, zira bunun için, en kötü ihtimalle, sadece alfabedeki harf sayısı kadar deneme yapması yeterliydi.

Aziz, hemen elindeki karakterler kümesini bu bilgiler ışığında inceledi. Ancak hiçbir adım sayısı için anlamlı bir bilgiye ulaşamadığını gördü. Anlaşılan Şamil dede şifreleme için bu yöntemi kullanmamıştı.

İzafi olarak daha emniyetli, hatta zamanında *kırılmaz şifre* olarak adlandırılan Vigenere şifresi kısmına geldiğinde, gizli bir anahtar kelimenin harflerinin, öteleme miktarları olarak kullanılıp, tekrarlı olarak gizlenecek mesajı dönüştürmekte kullanılabileceğini öğrendi. Bu durumda, “hemen saldırın” mesajı, örneğin “çınar” anahtarıyla, “jmceg uıdbtrç” e dönüşüyordu. Doğru anahtar bilgisi olmaksızın, Sezar şifresinde olduğu gibi, sadece deneme yoluyla çözüme gitmek zordu. Zira, anahtar için, örneğin “meşe”, “söğüt”, “edebiyat”, “suçveceza” gibi çok sayıda farklı olasılıklar mümkündü. Ve her bir olasılık, farklı bir mesaja yol açıyordu.

Bu yöntemde anahtar kelime olarak, mesajı oluşturan alfabede yazılmış değerler kullanılabildiğinden, Şamil dedenin verdiği paragrafla ilgili çeşitli kelimeleri, “heathcliff”, “catherine”, “wuthering”, “heights”, “emily”, ve “emilybronte” yi anahtar olarak denedi. Ancak hiçbirinde anlamlı bir yazıya ulaşamadı.

Okuldaki ders saatinin yaklaştığını farkedip yola çıktığında hala, olası anahtar kelimeleri düşünüyordu. Dersini tamamladıktan sonra dükkanına uğradı. Edebiyat fakültelerinde sınavlar başladığından öğrenciler daha sık geliyorlardı sahaflar çarşısına. Onlara elinden geldiğince yardımcı oluyor, birkaçına eski yazı öğretmeye de çalışıyordu.

Eve geldiğinde, Ayşe ve Ömer’le biraz vakit geçirdikten sonra, Feraye’ye önceki gece kitaplardan edindiği bilgileri aktardı.

- *Benim aklıma da ilk olarak senin denediğin anahtarlar geldi. “wutheringheights” ve “brontemily” yi de dener misin?*
- *Tabii.*

Birkaç dakika sonra, Feraye’nin önerdiği anahtarları da denemiş, ancak üçüncü mektubun sonundaki altmış yedi karakterden anlamlı bir yazı ortaya çıkmamıştı. Eşinin yüzündeki ifadeden, sonuca ulaşamadığını anlamıştı Feraye. Tüm o akşam boyunca düşündüler Şamil dedenin kullandığı anahtarın ne olabileceğini. Akıllarına gelen olasılıkları hemen bir kağıda yazıyor ve deniyorlardı. Ancak hiçbirisi başarılı olmadı. Artık uyumaya karar verdiklerinde, Feraye salondan çıkmak üzere olan Aziz’i birdenbire durdurdu:

- *Takma isim Aziz, yazar Emily Bronte bu romanı yayınladığında takma isim kullanmıştı, Ellis Bell idi takma ismi. Anahtar olarak “ellisbell”’i de dener misin son kez?*

Aziz bu anahtar kelimeyi de masadaki kağıda yazıp, ortaya çıkan mesajı harf harf bulmaya başladı. Yazdıklarını takip eden Feraye birkaç saniye sonra sevinçle gülümsemeye başlamıştı:

*Prinkiposwhitemansiondoorfiftymeternorththirtymeterwest
underfigtree*

Prinkipos, İstanbul açıklarındaki Büyük Ada için kullanılan eski bir isimdi. Türkçeye çevirisi

*Büyük Ada beyaz köşk kapısı elli metre kuzey otuz metre batı
incir ağacı altı*

olan mesaja ulaşmışlardı sonunda! Sevinçle birbirlerine sarıldılar. Aziz, “Bana Adalar yolculuğu gözüktü yarın” derken bir gizemi daha sonunda çözmüş olmanın mutluluğu vardı sesinde.

Ertesi gün sabahki ilk Adalar vapurunda, bir yanda şehri, bir yanda denizi, bir yanda da inci gibi dizilmiş adaları görebileceği kaç şehir olduğunu düşündü. Dünyada gezip görmediği çok yer vardı kuşkusuz. “Böyle şehirler olsa bile bu kadar güzel olmaları imkansız” diye aklından geçirirken vapur Büyük Ada iskelesine yanaşmaya başlamıştı.

Tarihi eserler olduklarından buradaki evlerin kısıtlı restorasyonlar geçirmelerine rağmen özgün halleriyle korunmaları onu çok sevindirirdi. Annesi ve babası ile çocukken geldikleri bu ada, aklında faytonlar, bisikletler, dondurmacılar, iskelede uyuklayan kediler ve balık restoranlarıyla yer etmişti ve değişmesini hiç ama hiç istemiyordu.

Yollarında dolaşmaya başladığı adada, birçok köşk arasından, hafif bir yokuşun sonunda, göklerden yere inmiş bir bulut gibi duran bembeyaz bir tanesi hemen dikkat çekmekte idi. Yakındaki

restoranın garsonundan, bu binanın en az yüz yıllık olduğunu ve yapılışından beri de beyaz köşk diye anıldığını öğrendi. Kapısından, mesajda belirtilen miktarlarda kuzey ve batıya yürüdüğünde, kendini genelde çam ağaçlarıyla kaplı olan, ancak artık meyve vermeyi bırakmış bir incir ağacına da ev sahipliği yapan bir bahçede buldu. Şamil dede onu yine doğru yere ulaştırmıştı. Ağacın altını kazıp, keman figürlü bakır kutuya ulaşması yaklaşık bir saatini aldı.

Kutu cebinde, vapurla Kadıköy'e dönerken, artık gizemin sonucuna ulaşmasına bir adım daha yaklaştığını düşündü, yedinci mektupta düğüm çözülecek demişti büyük dedesi, yıllar öncesinden kendisine seslenen mektuplarında.

Eve varıp kutuyu Feraye ile birlikte açtıklarında, sanki uzak diyarlarda yaşayan, çok sevdikleri bir yakınlarından yeni bir haber almış gibi sevinerek mektubu okudular:

Değerli evladım, umarım bu dördüncü mektubum da seni sıhhat ve afiyette bulmuştur. ----- ulaşarak gizli yazı iliminde daha da ilerlemiş olman ----- Yolun açık olsun.

*Rise like lions after slumber
In unvanquishable number
Shake your chains to earth like dew
----- in sleep had fallen on you
Ye are many they are few*

*wexkykvtstepthdklsyieelggxpocllvdzyrwxngllfqpeiptejvzw
omyojmjrkcgf*

İngilizce mısralar ve bu sefer de altmış altı adet rastgele seçilmiş gözüken harf ile bitiyordu mektup. Kağıdı uzattığı Feraye ile birlikte mısraların kaynağını düşünmeye başladılar. Evlerindeki şiir kitaplarını araştırdılar ancak bir sonuca ulaşamadılar. Ertesi gün, okuldaki dersinden sonra, İstanbul Üniversitesi kütüphanesine gitti ve İngilizce şiir kitaplarını ve antolojilerini incelemeye başladı. Hayli büyük bir antolojiyi de oradan ödünç alarak dükkanına döndü.

Birkaç gün boyunca bu kitabı elinden bırakmadı, geceleri kendisi uyurken de Feraye araştırmaya devam ediyordu.

Nisan yağmurları ile güne başlamak üzere olan sokağında, Feraye'nin kendisine seslenmesi ile uyandı:

- *Sonunda buldum Aziz, Percy Shelley isimli şaire ait bu mısralar! 1822 yılında, yine çok genç yaşında vefat etmiş bir İngiliz. Gandhi'nin, pasif direniş konuşmalarında kendisine ilham kaynağı olduğunu söylediği bir şiirinden alınmışlar!*

Tüm geceyi ayakta geçirmiş olan Feraye'ye şükran dolu gözlerle baktı Aziz. Hemen, önceki mektupta yaptığı gibi, bu sefer “percyshelley” anahtarını kullanarak, altmış altı harflik kümenin şifresini çözdü. İlk birkaç harften sonra, doğru mesaja ulaştıklarını anlamıştı:

*hagiasophiaedminaretthirtymetersouthtwentymetereast
behindfountain*

Türkçeye çevirisi

*Ayasofya kızıl minare otuz metre güney yirmi metre doğu
çeşme arkası*

olan mesaja ulaşmışlardı. Beşinci mektubun Ayasofya'da olduğunu bildiren bu mektubu okur okumaz Aziz oraya doğru yola çıktı. Mektuplar silsilesinin sonlarına yaklaştıkça daha aceleci olmaya başlamıştı.

Ayasofya'nın dört minaresinden yalnızca biri, güneybatısındaki, kızıldı, kırmızı briket taşından yapılması sebebiyle. O minarenin tabanının orta noktasını yaklaşık bir nirengi olarak alıp, belirtilen miktarlarda güney ve doğuya doğru yürüdü; çevresinde erkenci turistlerin fotoğraf çekmekte oldukları çeşmeyi buldu. Kutuyu o sabah saatlerinde alamayacağını düşündü ve Kapalıçarşı'daki birkaç sahaf arkadaşına uğramak üzere yola çıktı. Çeşit çeşit ve rengarenk dükkanların olduğu bu yer, çocukluğundan beri kendisini büyüledi.

Artık radyo gibi modern hayatın eşyaları satılmaya başlasa da, insanlığı eskilere bağlayan eşyaların satılmasını isterdi burada hep. Buranın birbirlerine bağlanan tünellerinde, mimarileri sebebiyle olduğu kadar, içindeki eşyalarla da geçmişe dönebilmek mühimdi onun için.

Arkadaşlarına uğrayıp tüm gününü orada geçirdikten sonra, akşam karanlığının kalın bir kadife gibi örtmekte olduğu Ayasofya'ya geri döndü. Turistlerin sayısı azalmış, ötede beride duran seyyar fotoğrafçılar ve hediyelik eşya satıcıları da evlerine dönmeye başlamışlardı. Çeşme arkasını dikkatlice ancak hızla kazmaya başladı; bunun için öncelikle belediyenin kaldırım taşlarından birkaçını yerinden çıkarması gerekmişti. Daha öncekilere göre nisbeten açık bir alanda bulunmaktan huzursuz bir şekilde, kutuya ulaşmak için çabaladı. Bu sefer yaklaşık iki saatlik bir uğraş sonucunda onu buldu; çeşmeden sızan su sebebiyle öncekilere göre çok daha fazla yıpranmış bir kutuydu bu. Üzerindeki keman figürü neredeyse görülemez, belli belirsiz bir şekle dönüşmüştü.

Kazı yerini eski haline getirdikten sonra tedirgin adımlarla evine döndü. Önceki gezilerinde hiç başına gelmemiş bir şekilde, bu sefer içinde anlam veremediği bir endişe ve huzursuzluk hissediyordu. Biri tarafından izlendiği düşüncesine kapıldı bir an. Sonuca yaklaşmasına çok az kaldığını kendine tekrarlamak suretiyle sakinleşmeye çalıştı.

Bütün gün boyunca kendisinden haber alamayan Feraye, Aziz'i evlerinin kapısında görünce çok sevindi. Hemen salona geçen Aziz, kutuyu açıp içinin de hayli nemli olduğunu görünce korktu, eğer yazılar tamamıyla okunamaz durumda ise, kendisini İstanbul'un birçok noktasına sürüklemiş bulunan yolculuğunun bir sonraki adımını atmasına olanak kalmayacaktı çünkü. Fakat yazılar hayli silik de olsa, çoğu kelimenin okunabilir olması onu sevindirdi:

*Değerli evladım, umarım bu beşinci mektubum da -----
----- bulmuştur. ----- iliminde
peyeni bir bilgiye daha ulaşmaya ----- Yolun
-----*

*Ben yürürüm -----
----- sorarım dilden dile*

*Gurbette halim kim bile
----- aşk neyledi*

*Benzim sarı ----- yaş
Bağrım pare -----
----- bilen dertli kardaş
Gel gör -----*

*----- ilinde -----
----- düşümde görürem
Uyanıp Mecnun -----
Gel gör -----*

Okunamaz kısımları şimdiye kadarki mektuplara göre çok daha fazlaydı elindeki beşinci mektubun. Aziz mısraları hemen tanıdı, Yunus Emre'nindi mektuptaki satırlar. Yalnız, bu mektupta sadece bu satırlar vardı, daha önceki mektupların en sonlarında bulunan ve bir sonraki mektubun yerini şifreli olarak gösteren, harflerden veya sayılardan müteşekkil kısım bu mektupta mevcut değildi.

Elindeki kağıdı Feraye'ye uzattı, ancak Feraye de bir sonuca varamadı. Elleriindeki mısraların bir şekilde altıncı mektubun yerini belirtmesi gerekiyordu, ama nasıl?

Ertesi gün sabah erkenden dersi olan Aziz, kağıdı masanın üzerine, tüm bu çalışmalarını aylardır sükunetle izleyen keman kutusunun yanına bırakıp uyumaya gitti. Okula gittiğinde, sınıfta ödevleri kontrol ederken, çok sevdiği ve müziğe de hayli yetenekli olan Ahmet isimli öğrencisinin sınıfta olmadığını gördü. Arkadaşlarına sorunca, Numune Hastanesi'nde, hasta yatmakta olduğunu söylemişlerdi. Dersten sonra dükkanına dönüp son mektubun nasıl bir şifre içerebileceğini düşünmeye koyuldu. Elindeki kaynakları tekrar tekrar inceledi, ancak bir sonuca ulaşamadı. Yaklaşık iki hafta bu şekilde geçivermişti.

Okuldaki öğrenciler yaklaşmakta olan yazın etkisiyle hayli neşeli, kendilerini çağıran bahçe ve oyunlara ulaşmak için tenefüs zilini dört gözle bekler olmuşlardı. Bir ders günü, Ahmet'in hala okula gelmediğini öğrenince, ders sonrası Numune Hastanesi'ne gitti. Kloroform ve sargı bezi kokulu koridorları geçip, Ahmet'in

kaldığı yüksek tavanlı bakım odasını buldu. Bir gözü sargılı ve sol bacağı alçıda şekilde yatan Ahmet, hocasını görünce yatağından kalkmaya çalışarak evlerindeki merdivenden düştüğünü söyledi. Odadan çıktıktan sonra, on bir yaşındaki, çalışkan, kısa boylu, zayıf ve derslerde hep boynu bükük oturan öğrencisi hakkında kat hekiminden bilgi aldı.

- *Ahmet'in nesi var doktor bey? Üç haftadır iyileşmediğini söylüyor okuldaki arkadaşları?*

Doktor yüzünde üzgün bir ifadeyle, Aziz'i kolundan tutup koridorun uzak bir köşesine götürdü ve sessizce konuştu:

- *Siz öğretmeni misiniz Ahmet'in?*
- *Evet, ortaokulda, müzik dersinde öğrencim Ahmet.*
- *Bakın hocam, Ahmet buraya, kırık bacağıyla zorla yürümeye çalışarak bir akşam vakti geldi tek başına. Bacağını hemen alçıya aldık. Şişmiş gözü iltihap kapmıştı, antibiyotik tedavisine başladık. Ancak gözü ve bacağı yaralandıktan sonra çok vakit geçirmiş evinde, buraya gelememiş. Tedavisi normalden uzun sürüyor bu yüzden, kendisine söylemedik henüz ama, bir gözünü kaybetme olasılığı da var.*
- *Nasıl olur doktor bey, sadece merdivenden düştüğünü söylemişti?*

Doktor daha da acı bir ses tonuyla devam etti.

- *Üstadım, Ahmet merdivenden düşmemiş. Bacaklarındaki izlerden, ve geceleri uyurken sayıklamalarından anladığımız kadarıyla babası onu çok şiddetli bir şekilde dövmüş! Gözüne de maşayla vurmuş. Fakat kendisine sordüğümüzde ısrarla, size de arkadaşlarının belirttiği şekilde, merdivenden düştüğünü söylüyor, bir şey yapamıyoruz. Babasını polise de şikayet edemiyoruz bu yüzden.*

Aziz, bu haberin tesiriyle ayaklarının yerden kesildiğini hissettiyse de, duvara yaslandı. Gözünden akan bir damla yaş gizleyip hastaneden ayrıldı. Bundan sonra her haftasonu Ahmet'in yanına uğradı, hatta bir defasında dedesinden kalan ve kendisini bir gizemler ağına bırakan kemanını da yanında getirip ona gösterdi. Ona bir an evvel iyileşirse, bu kemanı çalmayı öğreteceğini söyledi. Çocuk, annesini üç yaşındayken kaybettiğini, Hasanpaşa mahallesinde işsiz babasıyla beraber oturduğunu söylemişti ona. Feraye'ye Ahmet'ten bahsettiğinde, o da gözyaşlarını tutamamış, Aziz'e, ona götürmesi için bu ufacık çocuğun sevdiği yiyecekler ve kıyafetler hazırlamıştı her hafta.

Akşamları evde, gizemini çözemediği beşinci mektuba bakarken, bir yandan da Ahmet'i düşünmeden edemiyordu. Bu dürüst ve zeki çocuk, üstü başı hep harap bir şekilde dolaşırdı, ancak dersleri çok iyiydi. Okula geldiği son aydaki derslerinde saz çalmayı öğrenmeye başlamıştı üstelik!

Yazın ortalarına doğru, Ahmet tekrar derslere gelmeye başladı. Doktorun korktuğu olmuş, sağ gözü görme yetisini tamamen kaybetmişti. Henüz tam kuvvetlenemiş bacağı sebebiyle ara sıra sendeleyince, sınıftaki arkadaşlarının ona yardım ettiğini görüyordu Aziz.

Bir akşamüstü, aylardır gizemini çözemediği mektup, masaya vuran kuvvetli güneşin altında dururken, tekrar incelemeye başladı. Sadece Yunus Emre'nin mısraları vardı ipucu olarak kullanabileceği, daha önce kullandığı yöntemler bir sonuca ulaştırmıyordu kendisini.

Mektubu umutsuzlukla tekrar masaya bırakmak üzereyken, sarı kağıdın içinde bazı gölgeler gördü, güneş ışığına doğru kaldırdığı kağıdın hamuru içinde, Yunus'un şiirinin altında, eski yazılı kelimeler belirmişti! Hemen gördüklerini bir kağıda aktarmaya başladı:

*Adile Sultan Kasrı kapısı elli arşın kuzey kırk arşın doğu
sedir ağacı altı*

Altıncı mektubun yerini sonunda öğrenmişti. Şamil dede, gizlemek istediği bilgiyi bu sefer önceki mektuplarında yaptığı gibi şifrelememiş, sadece o bilgiyi bulunması zor bir hale getirmişti.

Elindeki kaynaklardan, bu yöntemin *steganografi* olarak adlandırıldığını öğrendi. Özellikle eski çağlarda, limon suyu gibi organik sıvılarla bir kağıdın üzerine yazılmış yazı, normal sıcaklıklarda görünmez oluyor, sadece kağıt ısıtıldığında görünür hale geçiyordu. Kağıdın üzerine bilindik mürekkeple yazılan yazıların, örneğin, Yunus'un mısralarının, gizlenmesi gereken yazıyla hiçbir ilgisi yoktu, sadece bir aldatmaca görevi görüyorlardı. Odaya giren Feraye'ye mesajı ve ışığa tuttuğu mektubu gösterdi. Artık yürümeye başlayan ikizlerin yanında şaşkın gözlerle bunlara bakan Feraye, "Şamil dede bizi şaşırtmaya devam ediyor" dedi.

Ertesi gün, Validebağ Korusu'ndaki Adile Sultan Kasrı'na gitti. Binalarla dolmakta olan bir çevrede yemyeşil bir vaha olarak duran bahçesini yurt belleyen ağaçlar, doğal bir ağaçlık olmayan bu araziye, yaklaşık yüz elli yıl önce dikilmeye başlamışlardı. Mesajda belirtilen miktarlarda yürüyüp, sedir ağacını bulması çok zamanını almadı. Yaklaşık yarım saat sonra, üzerinde artık kendisine çok tanıdık gelen keman figürünü taşıyan kutuya ulaşmıştı. Cebine koyduğu kutuyla oradan ayrılırken, Ayasofya'da olduğu gibi içinden bir ürperti geçti. Yine birisi tarafından izlenmekte olduğunu düşündü. Hayırdır inşallah deyip huzursuz bir şekilde evine geri döndü. Feraye ile birlikte, çocuklar uyuduktan sonra kutuyu açtılar, içindeki mektup artık gizemin sonuna yaklaştıklarını müjdeliyordu:

*Değerli ----- bu altıncı mektubum da
seni sıhhat ve afiyette bulmuştur. Gizli yazı ilminde yeni bir
bilgiye daha ulaştın ----- son mektubumu
bulmaya hazır mısın? Yolun açık olsun.*

*----- avşar elleri,
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar -----
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir*

*Belimizde kılıcımız kirmani
Taşı deler mızrağımın temreni
Hakkımızda -----
Ferman padişahın dağlar bizimdir*

----- birgün kavga kurulur
Öter tüfek -----
Nice koçyiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir

Mektuptaki mısralar, Tomarzalı Dadaloğlu'na aitti. Aziz hemen mektubu bir mum ışığında dikkatlice ısıttı, ve kendisini hayretle takibeden Feraye'nin gözleri önünde, kağıtta sihirliymişcesine beliren kelimeleri yeni yazıyla bir kağıda aktardı:

*Galata Kulesi kuzey ----- yerden iki karış -----
kızıl taş altı*

Yedinci ve son mektubun yerini öğrenmişlerdi artık! Mutlu ve gelecekte ümitliydi. Fakat ertesi gün, dersinden sonra uğradığı dükkanında kendisini ziyarete gelen kişi, mezarına kadar götürdüğü, Feraye'ye bile hiçbir zaman söyleyemediği bir sırı açacaktı...

Tehlike

Sabırlı insanın gazabından kork.

-John Dryden

Dükkanında, artık yaz tatiline girmeye hazırlanan öğrencilere ödevlerinde yardımcı olduktan sonra, Galata'ya gitmeye hazırlanırken, içeri saç başı birbirine karışmış biri girdi:

- *Nereye böyle Aziz hoca? Yine hazinelerin peşinde misin ha?*
- *Efendim?*
- *Hadi hadii, anlamamazlıktan gelme. Önce Ayasofya'da gördüm seni, sonra da sana gözükmeden takip ettiğim Validebağ Korusu'nda. Neler çıktı bakalım bulduklarından, göster bize de görelim! Biz borç içinde yaşayalım, sen zenginlik içinde yüz olur mu, olmaaaaaz! Bak, bir kısmını bana vermezsen, seni de, aileni de rahat bırakmam ona göre!*

Aziz, tehditler savurup kolunu tutan adamı geri itti. "Kimsin sen efendi?" diye sertçe sorunca, Ahmet'in, kumar borcu içinde debelenen babası olduğunu öğrendi! Adama, büyük dedesinin kemanının gizemini sürdürdüğünü, hazine bulmadığını, mektupları takip ettiğini anlattı. Bunları anlamak istemeyen kaba adamı, yine de yardımseverliği ile, biraz da Ahmet'i düşünerek, bir gün evvel eline geçen maaşının tümünü eline tutuşturup zorla gönderdi.

Galata'ya uğramadan evine geldi. Feraye, Aziz'in çok dalgın olduğunu farketti, Galata'ya ne zaman gideceğini sorduğunda, biraz beklemek istediği yanıtını aldı. Şimdiye kadar büyük bir heyecanla

mektupları arayan Aziz'in bu davranışına bir anlam veremese de, çok üstelemedi.

Bir sonraki dersinde, gözü Ahmet'i aradı, sınıfta değildi! Arkadaşları, bu sefer de sağ elinin tüm parmakları kırılmış ve kolu alçılı bir şekilde, hastanede yattığını söylediğinde kalbini bin yerinden bıçaklamışlar gibi bir acıyla sendeledi. Elini yanlışlıkla evinin kapısına sıkıştırmış olduğu konuşuluyordu mahallesinde...

Dersten sonra, akşam karanlığını bekleyip Ahmet'in oturduğu sokağa gitti. Mahalle bakkalından, evini öğrenip kapısını çaldığında, uyuklar vaziyetteki babası kapıyı açtı:

- *Ooo Aziz hoca? Hangi rüzgar attı seni buraya? Verdiğin paraların suyunu çektiğini farkedip yine para getirdin değil mi? Bak bu akşam da oyun var, borçlarımı kapatmam lazım, ona göre.*
- *Ahmet'in parmakları kırılmış, ne oldu onu sormaya geldim.*
- *Bana saz çalmak istediğini söyledi. Annesinin ölümünden sonra bana yük olduğu yetmezmiş gibi bir de saz almak için para istiyordu. Maşayla kırdım parmaklarını; artık saz için para istemez değil mi, hah hah haaa!*

Aziz duyduklarından kanı donmuş bir şekilde, kendisine sırttan adamı gözden geçirdi.

- *Boşver Ahmet'i, hastanede iyi bakarlar ona. Hem bunlardan sana ne hoca? Sen para getirdin mi onu söyle? Bundan sonra her ay dükkanına geleceğim, ona göre hazırlıklı ol. Ahmet çıksın hastaneden, bir daha para isterse bu sefer de diğer elinin parmaklarını kırarım, tamam mı!*

Aziz kafasından birdenbire geçiveren –ve kendisini de şaşkınlığa sevkeden– binbir düşünceyi, karşısında duran bu insan müsveddesinden gizledi, ve ona son mektuptaki *hazineyi* bulmak

üzere, birlikte Validebağ'a gitmeyi önerdi. Koruya vardıklarında akşam karanlığı tüm örtücülüğü ile aysız geceye eklenmekteydi.

Birkaç saat sonra, Aziz korudan tek başına ayrıldığında, sonsuza kadar saklayacağı, en yakınlarının bile hiçbir zaman bilemeyeceği bir sırrı olmuştu: O geceden sonra, Ahmet'in babasından kimse haber alamadı, kumar oyunlarından alacaklıları ile ilgili söylentiler dolaştı bir süre mahallede, bir süre sonra onlar da unutuldu...

Çözülme: Sonun Başlangıcı mı, Başlangıcın Sonu mu?

Hiçbir miras dürüstlük kadar değerli değildir.

-William Shakespeare

Ertesi gün, yedinci ve son mektubu bulmaya, Galata Kulesi'ne gitti. Kuzey yönünde yerden yaklaşık iki karış yükseklikte, çevredekilerden ayrılan kızıl taşı buldu. Çapası ile, akşam karanlığında taşı yerinden çıkardı. İnsanın eli ancak girecek kadar bir boşlukta, üzeri keman motifli kutuyu buldu. Taşı yerine yerleştirip, vapurlar çekildikten sonra da çalışan bir deniz motoruyla evine, Kadıköy'e geldiğinde saatler geceyarısını çoktan geçmişti.

Ayşe ve Ömer'leri uyurken, Feraye ile birlikte kutuyu açtılar. İki de heyecanlarına mani olamıyorlardı, zira aylardır meşgul oldukları gizem çözülmek üzere idi. Aziz, eski yazıyla yazılmış, diğerlerinden daha uzun, ama artık hiçbir şifre içermeyen satırları kağıda aktarmaya başladı:

Değerli evladım, umarım bu yedinci ve son mektubum da seni ----- Kemanında bulduğun birinci mektubundan bu yana aklındaki soruların azalmaktan ziyade arttığını da tahmin edebiliyorum. Bu aşamaya kadar gelerek, hem gizli yazı ilminde bilgi sahibi olduğunu, hem de yurdumuzun ve yabancı memleketlerin edebi eserleri konusundaki yeteneğini ----- Artık sırrımı öğrenmeye hazırsın.

Ben, Osman oğlu Şamil, Bahçekapı'daki marangoz dükkanımda çalışırken, bir akşamüstü içeriye genç bir delikanlı, sonradan kalfam olacak Kırım'lı Nikolay girmişti.

Ailesi olmayan bu yetenekli genci yanıma aldım, ve yetiştirdim.

Dükkanımızda yazı masaları yapıyor, mesut bir şekilde yaşıyorduk. Yazı masası yaptığım İstanbullu bir beyin evinde, ----- keman çalan küçük kızını görünce, kendi çocuğum Halide için bir keman yapmaya kadar verdim. Nikolay'la birlikte, gerekli malzemeleri temin ederek, günlük işlerimizden arta kalan zamanda, uğraşıp, didinip neredeyse üç yıl emek vererek iki adet keman yaptık. Bir tanesini, Kapalıçarşı'ya alışverişe geldiğinde dükkanımızda gören bir Rus prensi, çok beğenip aldı, ve tam yedi kese altın verdi! Dükkanımızda ----- mükemmel olduğunu, daha başka kemanlar yaparsak da hemen alacağını söylemişti.

Bu altınları, kendisinin müziğe olan sevdası dolayısıyla verdiğini anlamıştım. Bu zenginliğin, yine bu kemanı sevdayla çalacak birine gitmesi gerektiğini düşünüp, bir kurşuna bile dokunmadan tümünü, Çatalca vilayetinde, Baba Nakkaş köyü meydanındaki çeşmenin altına, güney yönünde gömdüm. Altınların, yaptığım ikinci ve son kemana, yani senin kemanına, sakladığım ilk mektubu ve İstanbul'da dolaştığın yerlere gizlediğim diğer mektupları bulacak kişiye ait olmalarını istedim.

Değerli evladım, mektuplardaki gizleri çözüp bu satırları okuyabilmekle, o altınların hepsini hak ettiğini kanıtladın. Sana son sözlerimi, ----- uzun bir hayat sürmeni dileyerek noktalıyorum.

Şamil

24 Muharrem 1294

Feraye ile gözgöze geldiler: Bunca zamandır hayatlarında bulunan gizem sonuca ulaşmıştı. Aziz, aylardır hiçbir çıkar beklemeden, sadece bu gizemi çözmek amacıyla dolaşmıştı İstanbul'u, ancak şimdi Şamil dedesi ona, rüyalarında bile göremeyeceği bir zenginliği de vadediyordu.

Ertesi gün, Ayşe ve Ömer'i de alıp, Çatalca'daki Baba Nakkaş köyüne gittiler. Şamil dedenin altınları gömdüğü çeşmenin yanında oturup, artık park yapılmış bu alanda, hemen yanlarında, toprağın birkaç karış altında duran, ancak sadece kendilerinin farkında olduğu zenginliği düşündüler.

Aziz, birinci mektubu bulduğundan beri yaşadıklarının muhasebesini yaptı. Ve nihayetinde, son kısmını kendisinin de hatırlamak istemediği bu uzun yolculuğun benzerini, kendi çocuklarının da yaşamalarını istediğini farketti. Kararını verdi: Altınları oradan çıkarmayacak, Şamil dedesinin kendisine hazırladığı gibi bir yolculuğu, o da kendi çocukları için hazırlayacaktı...

Tek başına hastanede yatan Ahmet'i yanlarına almak ve kendi çocuklarıymış gibi büyümek istediğini Feraye'ye söyleyince, eşi gözyaşları içinde, duraksamaksızın onu destekledi.

Birbirlerinin gözlerine saygı ve sevgiyle bakıp, Ayşe ve Ömer'lerinin minicik ellerinden tutarak akşam karanlığının doldurmakta olduğu sokakta, Kadıköy'deki evlerine doğru, gözden kayboldular...